

Aan: Agendacommissie
Van: Wim van der Kruijff en Jan Lagendijk
Datum: 15 april 2013

Onderwerp: voorstel vervolgaanpak discussie vrijwilligerswerk/eigen verantwoordelijkheid

In een besprekkamer van enkele weken geleden is een notitie aan de orde geweest, die het college had gemaakt naar aanleiding van een door de meerderheid van de raad aangenomen (CDA-)motie over de verhouding tussen vrijwilligerswerk/mantelzorg en professionals. In die motie werd gevraagd naar een beleidskader dat dienst kan doen als referentie in de discussie over decentralisaties en het toenemend beroep dat de overheid doet op de eigen verantwoordelijkheid van de burgers.

De oogst van de kamerdiscussie was niet zo groot, maar leverde toch wel wat interessante brokstukken op voor een vervolg:

1. Opgehaalde opvattingen

- Vanuit diverse politiek ideologische invalshoeken wordt met verschillende begrippen min of meer hetzelfde bedoeld. De een zegt dat iets veel meer tot “de eigen verantwoordelijkheid” van mensen gerekend moet worden. De ander spreekt over het meer vertrouwen op “de kracht van de samenleving”. En weer iemand anders pleit voor meer “zorg voor elkaar”, of wil het begrip “solidariteit” tussen mensen heruitvinden.
- Deze begrippen en ambities vinden elkaar in de pragmatische constatering dat op dit moment geen geld beschikbaar is om het niveau van professionele hulp- en dienstverlening in de stad te handhaven. Of we moeten accepteren dat het minder wordt, of we moeten zelf meer en meer voor elkaar gaan doen. Dit leidt tot het min of meer gedeelde uitgangspunt dat wat je zelf kunt doen en met elkaar kunt doen, dat je dat moet doen. En daar waar dat onmogelijk is moet de overheid een afdoende vangnet hebben.
- Tegelijkertijd is er zorg over de volgende grensvragen:
 - o Is het geen aperte verdringing als je vandaag vanuit een uitkering onbetaald moet gaan doen, wat je gisteren zelf nog betaald deed?
 - o Waar gaan positieve ideologische redenen doorslaan in onverschilligheid en “eigen schuld dikke bult”?
 - o Waar ligt de grens als het gaat om vraag waar je mensen verantwoordelijk voor mag maken? Bij de veiligheid van de vrijwilliger? Bij de veiligheid van de klant?
- Zo kwam in de discussie voorbij dat eenvoudige, uitvoerende hulp in en om het huis wel meer vrijwillig zou kunnen, maar hulpverlening bij serieuze persoonlijke problemen zou toch vooral professioneel moet blijven. Op dit punt kregen we in de kamer een interessante relativerende bijdrage van vluchtelingen hulp. Daar wordt “serieuze hulpverlening” ook door vrijwilligers gedaan. De borging van de kwaliteit zit daar in de relatie tussen de vrijwilligers en professionals en kan wellicht ook op andere terreinen als voorbeeld dienen.

2. Presentatie Sociaal Cultureel Planbureau

We hebben vooraf aan de kamerbespreking een presentatie gekregen van twee onderzoekers bij het sociaal cultureel planbureau. Die ging over de resultaten van het SCP onderzoek “Een beroep op de burger – minder verzorgingsstaat, meer eigen verantwoordelijkheid”:

- Op allerlei maatschappelijke terreinen neemt het initiatief en de eigen verantwoordelijkheid toe. De aanleiding (ideologisch reveil, bezuinigen, profijtbeginseldenken) en de verschijningsvormen verschillen naar gelang het onderwerp. Het SCP heeft dit in beeld gebracht net betrekking to zorg, jeugdzorg, veiligheid, buurtparticipatie, werk, en kunst/cultuur.
- In het rapport wordt een aantal aandachtspunten geformuleerd (die in het onderzoek naar voren zijn gekomen) waar je rekening mee moet houden wanneer je als overheid de eigen verantwoordelijkheid van burgers meer wil stimuleren:
 - o wat is het (eigen)belang van de burger om meer eigen verantwoordelijkheid te nemen?
 - o wat zijn de kosten om actief te zijn (tijd, geld, risico's)?
 - o beschikken vrijwilligers over voldoende concrete middelen om hun vrijwilligerswerk goed te kunnen doen?
 - o wat doen medeburgers?
 - o is de overheid betrouwbaar?

3. Hoe nu verder

De oorspronkelijke vraag uit de aangenomen (CDA) motie staat nog overeind. De notitie van het college heeft nog een verbetering om als gemeentelijk beleidskader te kunnen dienen. Het gaat om de volgende aspecten:

- de onderbouwing van het hoe en waarom en de doelstellingen;
- de differentiatie van ambities naar de verschillende beleidssectoren;
- positionering van de actualiteit van de decentralisaties AWBZ, Jeugdzorg en Participatie(werk), die alleen uitvoerbaar zijn als een groot nieuw beroep kan worden gedaan op de eigen verantwoordelijkheid van mensen;
- de gemeentelijke invulling van (tenminste) de 5 genoemde aandachtspunten voor het faciliteren van eigen verantwoordelijkheid.

Bij de uitwerking zijn twee denkrichtingen aan de orde.

De eerste denkrichting is “wat vraagt de burger van de overheid”: wat vindt die dat de overheid moet doen en laten, als het gaat om het faciliteren van vrijwilligerswerk en mantelzorg.

De tweede denkrichting is “wat vraagt de overheid van de burger”: wat voor mentaliteit en gedrag ziet de overheid graag bij de burger, als het gaat om de zorg voor zichzelf, elkaar en de samenleving.

Deze twee denkrichtingen kunnen elkaar uitsluiten. Uit divers onderzoek spreekt namelijk het beeld dat op die punten waarop de overheid de burger graag wil activeren, de burger juist de overheid zou willen activeren. Deze strijdigheid is een serieuze bedreiging voor de effectiviteit

van het lokale vrijwilligersbeleid. Aan de andere kant spreekt uit het SCP onderzoek dat de burger wel veel voelt voor eigen verantwoordelijkheid en zorg voor elkaar. Het lijkt er soms op dat dit is, zolang de overheid dat maar niet van hen eist. Kortom een boeiend dilemma voor beleid.

4. Voorstel

Al het voorgaande is de reden dat wij voorstellen om een thema avond c.q. “bewonersconsultatie” te organiseren, waarbij de raad in gesprek gaat met inwoners van de stad die op de verschillende genoemde maatschappelijke terreinen actief vrijwilligers zijn, of er aan denken actief te worden.

Aan de hand van de checklist van het SCP kunnen we dan de vraag centraal stellen: “wat heeft u van ons nodig om uw vrijwilligerswerk cq mantelzorg met plezier te doen”. Wij stellen ons voor daarbij weg te blijven van abstracte beleidspraat, maar aan de hand van de vrijwilligerspraktijk van de deelnemers alleen maar in concrete acties en maatregelen te denken.

De opbrengst hiervan wordt gebruikt om van het nog uit te werken gemeentelijk beleidskader iets te maken dat aansluit bij de behoeften van de burgers en daardoor ook beter zal werken.

Wij stellen voor een werkgroepje uit de raad aan het werk te zetten om eea in samenwerking met de ambtelijk betrokken adviseurs concreet vorm en inhoud te geven. Voor die werkgroep bieden wij ons graag aan.

Jan Lagendijk
Wim van der Kruijff
15-4-2013